

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

46. An si creditor, & pater, vel mater debitoris sint in extrema necessitate, debitor possit subvenire illis relinquendo creditorem? Et an id possit facere, & debet cum uxore, & liberis, & etiam cum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76369)

magis inclinet parentes ad providendum de alimentis filiis, ut in Belluis cernitur; at non ita ius naturæ rationabilis; plus enim natura rationabilis inclinat Filios ad providendum parentibus, propter beneficium totius esse, & vitæ, ab eis acceptum, quam parentes ad providendum Filiis, cum nihil ab illis acceperint. Et ita docet D. Thomas, *quodlibet 6. art. 14. Sylvester verb. Filij quest. 22. ad finem, Azorius tom. 2. Instit. Mor. lib. 11. quest. 1. cap. 3. Toletus lib. 5. Summa, cap. 1. num. 3.* Et ex Iurisperitis idem docent Menochius de *Præsumpt. lib. 3. quest. 29. num. 16. Sordus de aliment. tit. 1. quest. 17.* Cardoso in *praxi iudicandis, verb. Filius, num. 40.* & communiter omnes, & idè parco allegationibus. Vide tamen Rebelleum præ omnibus doctissimè hac de re loquentem de *obligat. Iustitiæ, part. 2. lib. 5. quest. 8. num. 8.* Et tunc aded vera hæc doctrina, ut ad extremam necessitatem reductis

Sup. hoc in
tom. 5. art. 10.
Ref. 12. §.
Sed diffici.

filiis, & parentibus teneantur Filij potius Patribus succurrere, quam propriis filiis. Ita docet Toletus modo citatus, Sylvester *verb. Filij, §. 26.* Azorius item allegatus, *quest. 16.* & Schola Thomistarum post. D. Thomam in *2. 2. quest. 26. art. 8. ad 3.* secus extra necessitatem extremam: nam tunc potius filiis quam parentibus succurrendum est. Aliqui contrarium putant, ut Angelus *verb. Filius, num. 24.* & alij Iurisperiti. Dicunt enim in extrema necessitate succurrendum potius esse filiis, quam parentibus, quod est probabile; id autem quod dicimus probabilis, nam filij totum suum esse & vitam, & quicquid habent, à parentibus habent, parentes autem nihil à filiis præter iacula, spinas, & curas, quibus maximè anguntur, ac stimulantur, ut eis vitæ remedium quarant, iuxta dictum Iacob. Genes. 49. *Ruben primogenitus meus, principium doloris mei;* ubi principium doloris sui eum appellat, quia cum primus illius filius esset, primò cepit parentem curis stimulare circa vitæ illius remedium querendum. Ex quibus omnibus satis remanet firmata Castri sententia aduersus supracitatos Iuriconsultos.

3. Vnde ad maiorem confirmationem supradictorum apponam hic verba Ioannis Machadi de *Perfècto Confessario, tom. 2. lib. 6. par. 7. docum. 8. n. 1.* sic asserentis: [Atunque los Doctores interpretes del Derecho enseñan à cada passo por regla general, que la obligacion que el hijo tiene de alimentar à sus Padres pobres, nace de derecho de las gentes, y positivo. Los Theologos comunmente sienten; que esta obligacion prouiene tambien de Derecho natura; y aun quieren que esta sea mas estrecha, y fuerte que en el Padre; porque del recibe el hijo todo el ser que goya, y no al contrario.] Ita ille, & ego. Sed audiamus etiam præter Doctores citatos verba Ioseph Rocaful. in *Prax. Theol. moral. tom. 2. part. 3. lib. 1. de Præcepto honorandi parentes, cap. 4. num. 15.* ubi ita asserit: An supposito, quod filij teneantur subuenire Parentibus, qui in extrema necessitate sunt, debeant potius subuenire ipsi Parentibus, quam suis filiis: v. g. est Petrus, cuius Pater habet extremam necessitatem, itavt fame pereat, & habet simul filium, in eadem necessitate; quod querimus est, si non potest duobus subuenire, qui potius teneatur subuenire. Duæ sunt sententiæ, vera est potius esse Patrem, quam filium subueniendum, quam tenet D. Thomas, & alij. Et ratio est; quia filius plus debet patri, quam Filio suo: nam à patre habet quicquid habet, & non contra pater à filio. Hæc ille cui adde Trullench in *Decalogo, tom. 1. lib. 1. cap. 5. dub. 6. num. 21.* & Castrum Palaum, *tom. 1. tract. 6. disp. 1. num. 13.* qui rectè obseruat, quod beneficium à Patre acceptum est omnium maximum, siquidem ex illo habes esse. Ergo sicut Deus omnibus præferendus est, quia tibi contulit esse, ita

fuo modo tuus pater omnibus præferri debet; tum quia occisio patris, aut illius maledictio grauius peccatum est; quam occisio, & maledictio filij, ut constat Exod. 12. & Leuit. 20. Ergo auxilium pro conseruanda illorum vita magis est debitum. Fator tamen appetitum sæpè inclinat magis ad amorem filiorum, quam parentum; & que de causa facilius patrem amare filium, quam e contra; non tamen inde inferitur Patrem non esse præferendum, cum charitas, & inclinatio rationalis naturæ ad patrem potius, quam ad illum propendat. Non valet itaque argumentum deductum ex amore Patris ergo Filium; nam licet Pater magis diligat Filium, quam Filius Patrem, tamen hoc non obstante, si quis haberet Patrem & Filium in extrema necessitate teneret magis succurrere Patri quam Filio, ut visum est, & docent communiter Doctores: ergo necessario sequitur idem dicendum esse, quod si quis Pauper haberet Patrem, & Filium diuitem, alimenta potius à Filio diuite, quam à Patre diuite petenda, & largienda esse; quia ex D. Thoma, & aliis, plus debet, & fortius obligatur Filius Patri, quam Pater filio; nam ut ait Suarez de *Charitate, disp. 9. sect. 4. numer. 15.* ius paternum est summum in humanis iuribus.

4. Verùm his non obstantibus, sententiam dictorum Iuriconsultorum non audeo improbare, & præter adductos à Prato viro eruditissimo hanc sententiam nouissimè tenuit Antonius Leoncillus, de *Præiudic. Pauperum, part. 2. priuileg. 16. n. 13.* qui citat Bartolum; & Sordum: Vnde si Cynus ad *lib. 5. Codicis, tit. 21. Rubr. 251. de alien. liber. à parent. leg. Parentum, num. 5. vers. Quarto quæro.* Si inquam Cynus dubius remansit in Resolutione huius questionis, iudicium meum non proferam; sed docti Viri iudicent, & perpendant an argumenta superius adducta contra supradictos Iuriconsultos procedere debeant in casu extremæ necessitatis, non autem si necessitas, sic infra extremam de qua videntur loqui Pratus & alij Iuriconsulti; Vnde posset aliquis dicere quod sic dispar ratio inter vtrumque casum; ex his que sumat Antonius Fern. in *Examine Theolog. moral. part. 1. cap. 3. §. 9. num. 2.* Idè tu cogita.

RESOL. XLVI.

An si creditor, & pater, vel mater debitoris sint in extrema necessitate, debitor possit subuenire illis, relinquendo creditorem?

Et an id possit facere, & debeat cum vxore, & liberis, & etiam cum fratre? Ex p. 3. tr. 8. Ref. 12.

§. 1. **N**Egatiuè respondet Azorius *tom. 2. lib. 7. cap. 8. quest. 6.* ubi sic ait: Sed quid si creditor & pater vel mater debitoris in extremam necessitatem deuenerint, debitorne poterit licite subuenire patri, vel matri, prætermisso creditore? Hæc questio apud Auctores primæ sententiæ locum non habet, quia secundum illos debitor etiam in extrema necessitate non potest sibi habere ad subueniendum patris, vel matris necessitatem: at verò apud Auctores secundæ sententiæ propositæ questionis locus est, & Tabienfis & Ledelma censent non esse creditorem reddendam. Siquis ait vtrumque esse probabile, sed videtur meo iudicio probabilis primum, tum quia res antea creditori debebatur tamquam ab eo accepta, & solùm facta est communis debitori in extrema necessitate reducto, non autem parentibus eius. Quod si creditor & filius debitoris, vel vxor simul in extre-

nam necessitatem inciderint? Sotus ait etiam probabile esse, posse debitorem sibi, vel uxori succurrere, posthabito creditore. Sed verus creditus est creditorem esse praeferendum, ex quo etiam intelligitur cum esse anteposendum fratri debitoris vna cum creditore extremum vitae periculum aduenti, quod etiam Sotus concedit.

2. Sed ego contrariam sententiam teneo. Dico igitur debitorem debere prius subuenire patri, & matri extremè laboranti, quam creditori, imò idem potest facere, & debet cum vxore & liberis: adde etiam & cum fratre, quia non teneor res in tali casu abdicare cum detrimento vitae meorum, & ita docet Syluius in 2. 2. quæst. 31. artic. 3. Hurtadus de Mendocia in 2. 2. disputat. 159. sect. 3. §. 69. & Lessius lib. 2. cap. 16. dub. 1. numero 14. Toletus lib. 5. cap. 24. cum Castro Palao tom. 1. tractat. 6. disput. 2. punct. 11. numero 4. quamvis Valquez opuscul. de elemos. cap. 1. dub. 6. num. 74. neget quoad fratrem, cui creditorem putat esse praeferendum, sed nostra sententia est probabilis.

RESOL. XLVII.

An quando debitor, & creditor sunt in extrema necessitate, debitor teneatur solvere creditori, quod debet?

Idem est dicendum de deposito, & mutuo?

Et notatur, quod cum quis extrema necessitate pressus abstulit rem alienam Domino, in extremam quoque necessitatem redacto, eam debere Domino restituere. Ex p. 1. r. 8. Ref. 11.

1. Prima sententia affirmat. Ita Scotus in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 4. Richardus art. 5. q. 4. Gabriel q. 2. art. 2. conclus. 2. Medina de restit. quæst. 3. in causa 4. ad 4. Angelus ver. restitutio, num. 3. Rosella eodem ver. 1. Syluester eodem ver. 5. quæst. 2. Armilla num. 27. & alij, quia melior est eius conditio, nam res illa sua est, & in his, quæ propria sunt, plus iuris habet Dominus, quam alter, penes quem res inuenitur, & necessitas æqualis est, in qua cum omnia sint communia, ille praeferendus est, qui præoccupauit, præoccupasse autem videtur, qui verus est Dominus: ergo, &c.

2. Secunda sententia negat. Ita Palud. in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 4. conclus. 1. Sotus de iust. lib. 4. quæst. 7. art. 1. ad 4. Caietan. in 2. 2. quæst. 62. art. 5. ad 4. Lessius lib. 2. c. 16. dub. 1. n. 13. Valquez opuscul. de elemos. cap. 1. n. 72. Turrianus in 2. 2. disp. 82. dub. 9. Hurtad. in 2. 2. disp. 159. sect. 3. §. 69. & alij.

3. Tertia opinio distinguit, & ita ait Lorca in 2. 2. sect. 3. disp. 38. n. 11. aut res quæ restitui debet, manet in specie, in quo casu dominium eius semper est prioris domini, & non eius, qui detinet, & in hoc casu verius apparet restituendam esse creditori propter fundamentum prioris sententiæ, nam violenter est apud alium, & in vero dominio semper perseverat ius præoccupationis, & idem censendum est de deposito & mutuo; aut res non perseverat in specie, sed confusa est cum bonis debitoris, vt contingit in vsuris, & aliis casibus, in quibus dominium est penes debitorem, & non penes creditorem, quamvis cum debito & obligatione restituendi, & tunc si extreme indigeat debitor, potest sibi ipsi succurrere, quoniam creditori nõ suffragatur præoccupatio, & ab obligatione restituendi exculatur debitor propter urgentem necessitatem, quæ ex bonis, quæ habet, potius sibi, quam creditori subuenire tenetur.

4. Quid ego sentiam dicam breuiter, omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles, secunda cum Azorio vmo 2. lib. 12. cap. 8. quæst. 6. mihi videtur probabili.

Tom. I V.

lior, quia in extrema necessitate potiores partes sunt debitoris, quam creditoris, tum quia possidet, & melior est conditio possidentis, tum quia in tali necessitate omnia sunt quoad vsus spectat, communia; nec obstat quòd ea res fuerat à creditore accepta, ac proinde illi alioqui debita, nam debebatur quidem, sed extrema adueniente necessitate facta est vsus communis; ergo potest debitor ea vti ad tuendam vitam suam.

5. Notandum est tamen, quòd cum qui extrema necessitate pressus abstulerit rem alienam domino in extremam quoque inopiam redacto, meo iudicio tunc sententia Scoti videtur vera, eum debere domino restituere, quia sicut fuit est in auferendo, sic etiam fuit est in retinendo, est enim violentus non legitimus rei possessor. Ita Azorius, Lorca, & alij.

RESOL. XLVIII.

An debitor in extrema necessitate teneatur restituere, si creditor sit etiam in extrema necessitate?

Et quid, si Patres, consanguinei, & amici debitoris in extrema necessitate sint constituti?

Et notatur ob grauem necessitatem debitoris posse differri restitutionem, quamvis necessitas durat. Ex par. 11. tit. 2. & Misc. 2. Ref. 32.

§. 1. **H**anc resolutionem coactus sum componere occasione cuiusdam Scotistæ, qui suis diebus sequens iuum Magistrum Scorum in 4. dist. 15. qu. 2. mordicus in causa occurrenti affirmatiuam sententiã tuebatur, quam ex Thomistis sustinet etiam Syluest. ver. rest. 5. q. 2. Richardus in 2. 2. dist. 1. art. 5. q. 4. ad 5. Gabriel q. 2. art. 2. conclus. 2. & nouissimè Philippus Faber in 4. dist. 15. q. 2. disp. 50. cap. 3. n. 227. omnino videndus. Ratio est: nam ille non possidet iuste aliquam rem, cuius dominium semper fuit, & manet apud alterum, sed sic est quòd dominium plenum rei alienæ in casu nostro semper fuit & manet apud dominum, à quo inuito res est ablata, neque per vllum instans illud ab se abdicauit, nec abdicat: ergo detinens, semper & pro quocumque instanti illam rem iniuste detinet: ergo semper & in quocumque instanti tenetur ad restitutionem, etiam in illo instanti vltimo, quo illam consumit pro vita sua conseruanda. Maior est euidens: quia eiusdem rei simul & semel non possunt esse duo domini totales & diuersi, neque enim Titius potest esse totalis & absolutus Dominus eiusdem panis, & simul & semel Mæuius, quia implicat contradiccionem. Minor autem probatur: quia creditor antequam deueniat ad extremam necessitatem iam habebat iustum dominium super rem illam; detinens autem nullum, sed iniuste illam rem possidebat. In casu autem quo ambo deueniunt in extremam necessitatem, detinens iure naturæ non potest acquirere ius in illam rem: quia in eodem instanti iure naturæ creditor dominium illius rei retinet: creditor enim potitur eodem iure naturæ, quo debitor in illo casu, & instanti: & sic quantum ad ius naturæ sunt æquales. At præter ius naturæ quo sunt æquales pro illo instanti, quo cadunt in extremam necessitatem, & quo sunt æquales, creditor habet prælationem ratione iuris gentium, & dominij prioris quod habebat, & per euentum extremæ necessitatis illud non amittit, sed acquirit ex iure naturæ, sicut acquireret detinens, nisi ipse creditor iam illud præhaberet: ergo nulla ratio suadet, quòd creditor ab illo iure cadere debeat, & detinens debeat ius naturæ in illam rem acquirere: quia iam de iure naturæ sunt æquales, & deinde creditor superat debitorem ratione prioris dominij, & proinde non debet esse deterioris conditionis quam

Sup. hoc in Ref. præterita, & in alio §. eius not.

Cc